

RECENZIA/BOOK REVIEW

Pastoráková, E., Ondruška, T. a Jurkovičová, M: *Dejiny poisťovníctva* Nová učebnica o dejinách poisťovníctva

Francúzsky historik a spisovateľ Castellet vyslovil zaujímavú myšlienku: „Tvrdí sa, že história sa opakuje. Hádám je to preto, že ľudia ju na prvý raz dostatočne nepochopili.“ V prípade poistenia a poisťovníctva sa opakovanie preukazuje v spôsoboch a metódach prenosu rizika, keďže ľudia relatívne skoro pochopili potrebu poistenia a jeho princípy. Tak vznikol priestor na historicky dlhodobý vývoj poistenia až do súčasnej podoby.

Na slovenský knižný trh pribudla na konci roka 2020 vysokoškolská učebnica „Dejiny poisťovníctva“ od autorov Pastoráková, E., Ondruška, T. a Jurkovičová, M., ktorá komplexne spracováva históriu poisťovníctva. Predkladaná učebnica je nielen študijným materiálom pre študentov, ale aj inšpiráciou pre ľudí, ktorí majú záujem o túto problematiku.

Poisťovníctvo považujeme v súčasnosti za rozvinuté odvetvie národného hospodárstva. Poistenie ako také ale nie je výdobytkom modernej doby, jeho začiatky sú prítomné už v období pred našim letopočtom. Existuje viacero kníh zameraných na poistenie a poisťovníctvo, pre ich správne pochopenie je ale potrebné poznať aj súvislosti a dôvody vzniku. V začiatkoch neexistovala žiadna výroba tovaru s cieľom ich výmeny. Ale práve neistota, ktorá sprevádza človeka v čase, umožnila vznik poistenia, ktoré sa vývojom menilo do súčasnej podoby. A práve táto publikácia čitateľa sprevádza najdôležitejšími momentmi, ktoré formovali poisťovníctvo a poistenie.

Poistenie ako ho poznáme dnes je výsledkom dlhého procesu, preto ak ho chce niekto správne pochopiť, je dôležité spoznať

aj okolnosti, za ktorých bolo formované. Autori publikácie „Dejiny poisťovníctva“ majú snahu stať sa sprievodcom v tejto zaujímavej oblasti. V knihe sa autori zamerali na súvislosti, o ktorých sú presvedčení, že ovplyvnili súčasnú podobu moderného poisťovníctva a poistenia. Učebnica je zostavená tak, aby oslovila nielen študentov študijného odboru poisťovníctva, kde je tento predmet súčasťou výučby, ale tiež čitateľov, ktorí majú záujem o dané odvetvie a chcú mu porozumieť. Na druhej strane sa autori zhostili aj úlohy priblížiť bežnému človeku zaujímavú problematiku dejín poisťovníctva a pokúsili sa ju podať prehľadne a pútavo. Na dejiny sa treba pozerat' v globálnom kontexte. Historické udalosti, ktoré ovplyvnili poisťovníctvo aj na našom území, sa často odohrávali mimo nášho územia, mali však vplyv aj naše dejiny poisťovníctva. V súčasnosti je dostupných niekoľko zahraničných publikácií venujúcich sa histórii poisťovníctva, avšak v Slovenskej republike ide o prvú knihu svojho druhu. V Slovenskej republike je doteraz spracovaná história poisťovníctva v Česko-slovensku v trilógii od autorov Marvan, M., Patoprstý, J. a kol. Nová učebnica Dejiny poisťovníctva prináša v prvom rade vývoj v tejto oblasti celosvetovo a k týmto udalostiam následne priraduje míľniky na území dnešného Slovenska. Učebnica je napísaná odborným jazykom a predpokladá, resp. vyžaduje si aspoň základné znalosti z oblasti poistenia. Prispieva k rozšíreniu súčasného poznania v tejto oblasti a nabáda k diskusii ako na akademickej pôde, tak aj v odbornej verejnosti, keďže potvrdzuje stúpajúci význam poistenia v čase. Autori sa opierajú o významné publikácie v danej problematike.

Celkovo hodnotím učebnicu veľmi pozitívne. Ide o dielo, ktoré je vysoko odborne spracované a originálne v podmienkach Slovenskej republiky. Vidieť tu rozhl'ad autorov v danej problematike. Autori učebnice vniesli prvky moderného chápania poistenia a poisťovníctva a spracovali dielo populárnejším štýlom, čím sa táto učebnica odlišuje od doteraz spracovaných diel v tejto oblasti, a má tak príležitosť prispieť k zvyšovaniu povedomia a pochopenia tejto špecifickej oblasti prepájajúcej ekonómiu, právo, sociológiu a politológiu. Autori si kladú za cieľ ponúknuť ucelený pohľad na históriu poistenia a poisťovníctva, kde sa snažia zapracovať najnovšie dostupné poznatky. Publikácia by mala byť pomôckou pre všetkých, ktorí chcú porozumieť podstate prenosu rizika, keďže v dejinách je rozpoznateľné veľké množstvo foriem, ktoré človek dokázal vymyslieť. V učebnici sú vybrané a spracované len určité súvislosti, ktoré sa podľa autorov najvýraznejšie premietli do súčasnej podoby moderného poistenia.

Učebnica je rozdelená do siedmich kapitol. Prvé dve kapitoly sa zameriavajú na prehistóriu, v tretej sa venujú autori determinantom vzniku moderného poistenia, konkrétne formy preberania rizika v jeho modernej podobe sú obsahom štvrtej kapitoly, piata kapitola je venovaná historickému vývoju zaistenia, ktorý sa spája so spôsobom vertikálneho rozkladu rizika, rozvoju poistenia na území dnešnej Slovenskej republiky je venovaná šiesta kapitola a posledná kapitola sa venuje behaviorálnym aspektom v poistení.

Prvá aj druhá kapitola uvedie čitateľa do problematiky. Na začiatku je zadané členenie historického vývoja dejín poisťovníctva do siedmich období, ktoré sa vyznačujú charakteristickými znakmi a sú ovplyvňované stavom rozvoja spoločnosti. Vývojom doby narastal aj počet rizík, ktorým museli ľudia čeliť. Na začiatku sa nehovorilo o poistení ako o takom. Až vý-

voj matematiky a štatistiky a pochopenie rizika umožnili, aby poistenie nabralo dnešný rozmer.

Tretia kapitola sa venuje determinantom, ktoré prispeli k vzniku moderného poistenia. Úmrtnostné tabuľky, zákon veľkých čísel, ale aj rozvoj ďalších vedných disciplín, ktoré na seba nadväzujú, umožnili vnieť do poistenia predvídateľnosť. Tým je možné odlišiť neistotu od rizika. Oba pojmy odkazujú na neistú budúcnosť, ale odlišným spôsobom. Rozdiel je v tom, že pri riziku vieme opísať súčasný stav a následne určiť pravdepodobnosť vzniku určitých budúcich udalostí, ale pri neistote nemáme dostatok informácií, a to nám bráni opísať súčasný stav. Vďaka tomu je dnes poisťovníctvo odvetvie, kde poisťovne dokážu predvídať udalosti.

Konkrétne formy preberania rizika v jeho modernej podobe sú obsahom štvrtej kapitoly. Rozvoj spoločnosti a zmena ekonomických a sociálnych podmienok umožnili vznik a udomácnenie sa stále modernejších foriem poistenia. Práve v štvrtej kapitole sú predmetom ich základné formy a súvislosti ich vývoja. Je potrebné si uvedomiť, že poistenie je jednou z možností, ako sa môžeme pripraviť na negatívne prejavy rizika.

Zaistenie a jeho vývoj bolo úzko naviazané na poistenie. Preto autori zaradili kapitolu venovanú zaisteniu a jeho histórii aj do svojej publikácie. Zaistenie bolo spočiatku chápané len ako doplnok poistenia. Situácie s krytím rizík, ktoré presahovali možnosti poisťovateľa, sa realizovali na začiatku predovšetkým formou spolupoistenia. Autori považujú za hlavné vývojové etapy v histórii zaistenia tri obdobia (priemyselná revolúcia, 1. a 2. svetová vojna a ukončenie 2. svetovej vojny), ktoré sformovali zaistenie tak, ako ho poznáme dnes. Rastúce riziká si vyžadujú aj vyššie poistné kapacity, čo práve zaistenie rieši.

Šiesta kapitola je venovaná vývoju poisťovníctva na území súčasnej Slovenskej republiky, ktorý je významne poznačený politickými udalosťami. Pozitívne hodnotím snahu autorov detailne sa venovať konkrétnym udalostiam, mienkotvorným osobnostiam, poisťovacím spoločnostiam, ale aj osobitosti vývoja poisťovníctva. Najväčší priestor je venovaný nestorovi slovenského poisťovníctva, pánovi Dr. Janovi Alojzovi Wagnerovi.

Učebnicu uzatvára siedma kapitola, ktorá sa venuje behaviorálnym aspektom v poisťovníctve. Rozhodovanie za prítomnosti rizika a neistoty je proces, na ktorý je potrebné pozeráť sa komplexne. Na základe príkladov z praxe sa vie potvrdiť, že nie všetky rozhodnutia na poisťovníčom trhu prinášajú vždy výsledky, ktoré sú v najlepšom záujme zúčastnených strán. Nie vždy sa jednotlivci aj poisťovatelia správajú racionálne a rozhoduje sa na základe zistených a úplných informácií. Práve preto implementácia poznatkov z behaviorálnej ekonómie do poisťovníctva pomáha lepšie pochopiť správanie dopytu a ponuky po poisťovníčom ochrane. To by malo v budúcnosti pomôcť pochopiť fungovanie poisťovníčom trhu a zohrávať dôležitú úlohu v rozvoji poisťovníčom trhov. .

Cieľom autorov bolo prostredníctvom učebnice vyvolať záujem o poisťovníctvo a jeho zákonitosti a umožniť prístup všetkým, ktorí budú mať záujem porozumieť tomuto odvetviu. Ako aj sami uvádzajú, „ide o odvetvie, ktoré patrí podľa slov niektorých odborníkov medzi najmenej pochopené odvetvia, ale ako ukázala evolúcia, ide o odvetvie s dlhou históriou a očakávanou dlhou budúcnosťou.“ Môžem skonštatovať, že tento zámer sa autorom podarilo naplniť. Vysokoškolská učebnica je písaná tak, aby študenti, ale aj široká odborná verejnosť danú problematiku pochopili. Preto pozitívne hodnotím štruktúru učebnice, ktorá prispieva a podporuje ekonomické myslenie. V každej kapitole sú rubriky prečítajte

si, ktoré podčiarkujú zaujímavosti z danej problematiky. Na konci každej kapitoly sú zostavené otázky na zopakovanie, ktoré upriamujú pozornosť na najdôležitejšie aspekty v rámci danej problematiky a nútia čitateľa zamyslieť sa nad problematikou. Učebnica „Dejiny poisťovníctva“ sa snaží aj relatívne zložitú tému, akou sú dejiny, podať zaujímavým a pútavým spôsobom, aby podnietila čitateľa a vyvolala uňho záujem o štúdium danej problematiky ďalej. Dejiny poisťovníctva a poisťovníctva by nemali byť poznávané samostatne, ale musia byť skúmané súbežne s hospodárskymi dejinami krajín, pretože aj z praxe je možné konštatovať, že poisťovníctvo zastáva významný prvok v hospodárstve.

Na záver možno konštatovať, že získané poznatky môžu dobre poslúžiť študentom, ale aj odbornej verejnosti, ktorá sa zaujíma o oblasť poisťovníctva a poisťovníctva. Vďaka prehľadnosti, zrozumiteľnosti a jedinečnosti odborného textu v podmienkach Slovenskej republiky možno zhodnotiť, že táto učebnica je v spracovaní tejto problematiky ojedinelou publikáciou v rámci Slovenskej a Českej republiky.

Úplne na koniec by som si dovoľila citáť Thomasa Jeffersona (tretí prezident Spojených štátov amerických a spoluautor americkej Deklarácie nezávislosti): „História tým, že podáva správu o minulosti, umožňuje ľuďom posudzovať prítomnosť.“ Keď chceme niečo lepšie pochopiť, tak potrebujeme poznať aj minulosť. A takto to je aj s problematikou poisťovníctva. Sú to spojené nádoby. Štúdium dejín nám umožňuje poučiť sa z minulosti a je len na nás, či túto príležitosť využijeme.

Ing. Andrea Snopková, PhD.
Katedra poisťovníctva NHF EU
v Bratislave